

Trapézról – a színházi gondolatig

Peter Brook színházának vendégjátékai, úgy tűnik, sehol sem hagyják nyugodni a szakmabelieket. „Hogyan játsszunk színházat a Royal Shakespeare Company vendégszereplése után?” — olvassuk az ÚJ ÍRÁS hasábjain kibontakozó vitában, s e kérdés nyilván továbbiakat szül: „Ezt a kérdést kinek szegezzük neki, hogy virágzó színházi élet fakadjon a nyomán?... Ki változtasson munkája színvonalán, odaadásán és felelősségérzetén, hogy a felvirágzás bekövetkezessen?” (Nagy Attila: *Hogyan játsszunk színházat...?* Új Írás, 1973. 7.)

A színház ugyanis összetett művészet, és — amint az idézett szerző szellemesen igazolja — régen túl van azon az időszakon, amikor a vásári pojáca egy-személyben jelentette az egész „intézményt”, annak minden gondját-baját. Ma már nemcsak az tartozik a színházhoz, ami benne közvetlenül megtalálható. Ki kelti fel például az érdeklődést a színházak munkája iránt? A nézők útján spontán módon terjedő hír, illetve néhány közönségszervező ehhez kevés — holott a közfigyelem felkeltése elengedhetetlen. Ez utóbbi még az anyagiaknál is fontosabb, mert „a pénz csak az embert élteni, de benne a művészet a »tűz lobogása« és a környezet figyelme együttesen hevíti és sarkallja”. Am nemcsak a művész merít erőt a közfigyelemből, visszahat az magára a nézőre is. „Az ember érdeklődését alaposan befolyásolja, hogy mekkora jelentőséget tulajdonít annak, amit meghallgat. Jóhiszeműen és szeretettel, vagy ellenkezőleg, lekicsinyléssel közeledik-e hozzá? Nem közömbös tehát, hogy mekkora tekintélye van a hallgató szemében, mondjuk, az előadónak, és milyen érzelmi viszonyban van vele.” A befogadás szempontjából tehát, különösen a mai információrobbanás idején, korántsem elhanyagolható „a sajtó, rádió és televízió triumvirátusa”.

A „társadalmi hangulatkeltés” persze nem mindig előnyös egyik-másik művés~~s~~ számára. Major Tamás, akinek modern rendezései nemegyszer vitát kavartak, heves tiltakozásokat is eredményeztek, példát mutat arra, hogyan kell a tehetséges művésznek fogadnia a bírálatot: „A minket ért kritikákkal pedig sértődötten ne vitatkozzunk. Az, hogy valamit milyen művészi színvonalon csináltam, mennyire sikerült egy-egy elképzelésemet megvalósítani, részemről nem képezheti vita tárgyát, mert ennek megítélésében én nem vagyok illetékes. De mindig készen kell állanom a vitára, ha a kritika világnézeti-elvi kérdéseiről van szó.” (Major Tamás: *„Pártolj, közönség, és majd haladunk, haladjatok, majd aztán pártolunk”*. Új Írás, 1973. 7.)

A korszerű színház megteremtéséhez sokféle együttműködésre van szükség. Nem elég trapézt és gólyalábat beszerezni, és megtanítani a színészeket használni ezeket az eszközöket — szerzőnek, rendezőnek, színésznek együtt kell megteremtienie a színházi gondolatot, a korszerűség igazi zálogát, a színpadnak ugyanis a gondolat ad értelmet. De, az Új Írás egyik cikkírója szerint, a magyarországi „írók és színházi emberek valahogyan más-más malomban örölnek”, kevés a közös gondolat. (Peterdi Nagy László: *Gondolatok a színházban*. Új Írás, 1973. 7.) A KORTÁRS színikritikusa, Sziládi János az elmúlt évadot elemezve, némiképpen ellentmond ennek a megállapításnak, amikor kiemeli a Déry Tibor kisregényéből készült darab jelentőségét (*Képzelt riport egy amerikai pop-fesztiválról*) és sikerét a Vigszínházban, Hernádi Gyula, Kertész Akos, Fekete Sándor új drámáit, az *Utópiát*, a *Névnapot* és az *Akar-e Ön írni lenni?* címűt, valamint Illyés Gyula új Petőfi- és Dózsa-dramáját. Igaz, Sziládi is felhívja a figyelmet „a drámairodalom társadalmiságának újratereztésére”. (*A főszereplő — a történelem*. Kortárs, 1973. 7.)

K.L.